

Brussel, 03.IV.2008
C(2008)1326

**Betreft: Steunregeling N 726/A/2007 – Nederland
Omnibus Decentraal – O&O&I-regeling**

Excellentie,

1. PROCEDURE

- (1) Bij brief van 7 december 2007, dezelfde dag geregistreerd bij de Commissie, hebben de Nederlandse autoriteiten de bovenvermelde maatregel overeenkomstig artikel 88, lid 3, van het EG-Verdrag aangemeld. Bij brief van 4 februari 2008 verzocht de Commissie om aanvullende inlichtingen, die ontvangen werden bij brief van 14 februari 2008, geregistreerd bij de Commissie op dezelfde dag.
- (2) De aanmelding volgt op een voorafgaande aanmelding (PN101/2007) die door de Commissie op 1 oktober 2007 werd geregistreerd.
- (3) Omdat de aangemelde maatregel twee verschillende doelstellingen had, namelijk steun voor activiteiten op het gebied van onderzoek, ontwikkeling en innovatie enerzijds, en risicokapitaalinvesteringen in kleine en middelgrote ondernemingen anderzijds, splitste de Commissie de aanmelding op en behandelde zij deze onder de nummers N 726a/2007 en N 726b/2007 respectievelijk. Deze beschikking houdt alleen verband met N 726a/2007.

2. BESCHRIJVING VAN DE REGELING – ALGEMENE KENMERKEN

2.1. Doelstelling

- (4) De Omnibus Decentraal-regeling biedt een enkel algemeen kader voor door provincies en gemeenten opgestelde projecten op het gebied van onderzoek, ontwikkeling en innovatie (O&O&I). Zij vloeit voort uit de wens van verschillende steunverlenende autoriteiten en organisaties om één enkel transparant juridisch kader te hebben op het gebied van staatssteunregels en –procedures.

Zijne Excellentie de Heer Maxime VERHAGEN
Minister van Buitenlandse Zaken
Bezuidenhoutseweg 67
NL - 2500 EB Den Haag

2.2. Rechtsgrond

- (5) Decentrale overheden hebben in Nederland op grond van de *Provinciewet* (voor provincies) en de *Gemeentewet* (voor gemeenten) een autonome bevoegdheid om subsidies te verlenen. De rechtsgrond om subsidies te verlenen is de *Algemene wet bestuursrecht, Titel 4.2 (Subsidies)*.
- (6) De regeling Omnibus Decentraal is geen wettelijk bindende maatregel. Zij biedt slechts het kader waarbinnen decentrale subsidies verleend kunnen worden. Zij stelt de decentrale autoriteiten in staat steun te verlenen voor O&O&I-projecten zonder de voorafgaande goedkeuring van de Europese Commissie, voorzover de gedecentraliseerde autoriteiten voldoen aan alle criteria, definities en procedures die vastgesteld zijn in de Omnibus Decentraal-regeling.

2.3. Steunbedrag, looptijd en instrumenten

- (7) De regeling treedt in werking op 1 oktober 2007 (hoewel geen steun zal verleend worden vóór de goedkeuring van de Commissie) en is tot en met 31 december 2015 van toepassing. Bij de duur van de regeling wordt rekening gehouden met de methode van de Structuurfondsen volgens welke subsidies toegestaan zijn tot maximaal twee jaar na de looptijd van de huidige verordeningen met betrekking tot de Structuurfondsen (2007-2013). De Nederlandse autoriteiten hebben zich ertoe verbonden de noodzakelijke maatregelen te nemen indien de communautaire kaderregeling inzake staatssteun voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie ("de O&O&I-kaderregeling")¹ intussen gewijzigd zou worden.
- (8) Het totale budget voor de betrokken periode zal 3,745 miljard euro bedragen voor de gehele Omnibus Decentraal-regeling (dat betekent voor zowel de O&O&I-maatregelen (N726a/2007) als de risicokapitaalmaatregelen (N726b/2007)). Het jaarlijks budget zal 468 miljoen euro bedragen. De steun zal gefinancierd worden via het budget van de Nederlandse provincies en gemeenten. Aangezien de volledige regeling, d.w.z. beide soorten maatregelen, een gemeenschappelijke doelstelling heeft (ontwikkeling van de kenniseconomie), konden de Nederlandse autoriteiten geen afzonderlijke budgetten meedelen voor de twee soorten maatregelen.
- (9) De regeling maakt gebruik van directe subsidies, alsook als van steun "in natura", evenwel uitsluitend voor adviesdiensten.

2.4. Cumulering

- (10) De in de Omnibus-regeling vastgestelde steunplafonds zijn van toepassing, ongeacht of de steun voor het project volledig uit staatsmiddelen wordt bekostigd of gedeeltelijk door de EU wordt gefinancierd, behalve binnen de specifieke en beperkte context van de voorwaarden die zijn bepaald voor communautaire financiering overeenkomstig de kaderprogramma's voor onderzoek en technologische ontwikkeling (OTO)².

¹ PB C 323 van 30.12.2006, blz. 1.

² De kaderprogramma's voor OTO zijn vastgesteld overeenkomstig titel XVIII van het EG-Verdrag of titel II van het Euratom-Verdrag.

- (11) Wanneer de voor O&O&I-steun in aanmerking komende uitgaven volledig of gedeeltelijk in aanmerking komen voor steun ten behoeve van andere doeleinden, is voor het gemeenschappelijke gedeelte het – krachtens de toepasselijke regels – gunstigste plafond van toepassing. Deze beperking geldt niet voor steun die wordt toegekend in overeenstemming met de communautaire richtsnoeren inzake staatssteun ter bevordering van risicokapitaalinvesteringen in kleine en middelgrote ondernemingen³.
- (12) Steun voor O&O&I kan niet worden gecumuleerd met *de minimis*-steun ten aanzien van dezelfde in aanmerking komende uitgaven om de in de Omnibus Decentraal-regeling vastgestelde maximale steunintensiteiten te omzeilen.
- (13) De provincies en gemeenten zorgen ervoor dat bij het verlenen van O&O&I-steun de maximale geoorloofde steunintensiteit niet wordt overschreden.
- (14) Alle voor een bepaald project verleende staatssteunmiddelen worden bij elkaar opgeteld om het maximale steunplafond te bepalen, zodat de autoriteiten kunnen nagaan of voldaan is aan de maximale steunintensiteiten. Voor steuninstrumenten die geen staatssteun bevatten, geldt dat deze voordelen moeten worden afgetrokken van de subsidiabele kosten.
- (15) In het geval van samenwerking tussen ondernemingen en onderzoeksorganisaties mag het gecumuleerde steunbedrag van overheidssteun ten behoeve van een onderzoeksproject en van bijdragen van onderzoeksorganisaties voor datzelfde project, voorzover deze steun inhouden, niet hoger uitkomen dan de voor elke begunstigde onderneming van toepassing zijnde steunplafonds.

2.5. Begunstigden

- (16) De begunstigden van de regeling zijn ondernemingen van gelijk welke grootte of sector. De Nederlandse autoriteiten ramen het aantal begunstigden op meer dan 1 000. De in aanmerking komende KMO's (MKB) zijn gedefinieerd in overeenstemming met Verordening (EG) nr. 70/2001⁴. Steun voor ondernemingen in moeilijkheden in de zin van de communautaire richtsnoeren voor reddings- en herstructureringssteun aan ondernemingen in moeilijkheden⁵ is van de werkingssfeer van de regeling uitgesloten.
- (17) De regeling is van toepassing op alle Nederlandse provincies en gemeenten. Steunverlenende autoriteiten kunnen van steunontvangers eisen dat zij een vestiging in de betreffende lidstaat of regio moeten hebben. Dat betekent dat de steunontvangers een vestiging of agentschap hebben die de gesteunde economische activiteit in de betrokken regio verricht. Deze vereisten kunnen ook gelden voor alle deelnemers in het geval van een samenwerkingsproject.
- (18) Regionale autoriteiten kunnen eisen dat de O&O&I-activiteiten voor een groot deel worden uitgevoerd in een bepaalde regio wanneer het doel van de steun samenvalt met een breder regionaal doel om O&O&I-activiteiten te ondersteunen. De Nederlandse

³ PB C 194 van 18.8.2006, blz. 2.

⁴ PB L 10 van 13.1.2001, blz. 33.

⁵ PB C 244 van 1.10.2004, blz. 2.

autoriteiten bevestigen evenwel dat er geen sprake is van een territoriale beperking wat de exploitatie van de resultaten van het onderzoeksproject betreft.

- (19) De regeling ondersteunt ook de deelname van onderzoeksorganisaties aan O&O-projecten. Een *onderzoeksorganisatie* wordt gedefinieerd als een entiteit, zoals een universiteit of kennisinstelling, ongeacht haar rechtsvorm (publiek- of privaatrechtelijke organisatie) of financieringswijze, die zich in hoofdzaak bezighoudt met het verrichten van fundamenteel onderzoek, industrieel onderzoek of experimentele ontwikkeling en het verspreiden van de resultaten daarvan door middel van onderwijs, publicaties of technologieoverdracht. Alle winst wordt opnieuw geïnvesteerd in die activiteiten, in de verspreiding van de resultaten daarvan, of in onderwijs. Ondernemingen die invloed over een dergelijke entiteit kunnen uitoefenen door middel van bijvoorbeeld aandeelhouders of leden, genieten geen preferente toegang tot de onderzoekscapaciteit van een dergelijke entiteit of tot de resultaten van haar onderzoek.

3. BESCHRIJVING VAN DE REGELING – IN AANMERKING KOMENDE ACTIVITEITEN, IN AANMERKING KOMENDE KOSTEN EN STEUNINTENSITEITEN

- (20) De Omnibus Decentraal-regeling voorziet in steun voor verschillende O&O&I-activiteiten. *De minimis*-steun en steun die vrijgesteld is van aanmelding komen ook aan bod in de regeling.

3.1. Steun voor O&O-projecten

- (21) Onderzoeksprojecten die onder de categorieën fundamenteel onderzoek, industrieel onderzoek of experimentele ontwikkeling vallen, kunnen steun ontvangen krachtens de regeling.

3.1.1. Fundamenteel onderzoek

- (22) Fundamenteel onderzoek betekent experimentele of theoretische activiteiten die voornamelijk worden verricht om nieuwe kennis te verwerven over de fundamentele aspecten van verschijnselen en waarneembare feiten, zonder dat hiermee een rechtstreekse praktische toepassing of gebruik wordt beoogd.

3.1.2. Industrieel onderzoek

- (23) Industrieel onderzoek betekent planmatig of kritisch onderzoek dat is gericht op het opdoen van nieuwe kennis en vaardigheden met het oog op de ontwikkeling van nieuwe producten, procédés of diensten, of om bestaande producten, procédés of diensten aanmerkelijk te verbeteren. Het omvat de vervaardiging van onderdelen van complexe systemen, die noodzakelijk is voor industrieel onderzoek, met name voor algemene validering van technologieën, met uitzondering van prototypes als bedoeld in punt 24.

3.1.3. Experimentele ontwikkeling

- (24) Experimentele ontwikkeling betekent het verwerven, combineren, vormgeven en gebruiken van bestaande wetenschappelijke, technische, zakelijke en andere relevante kennis en vaardigheden voor plannen, schema's of ontwerpen van nieuwe, gewijzigde of verbeterde producten, procédés of diensten. Hieronder kan tevens de conceptuele

formulering en het ontwerp van alternatieve producten, procédés of diensten worden verstaan. Deze activiteiten kunnen tevens het maken van ontwerpen, tekeningen, plannen en andere documentatie omvatten, mits zij niet voor commercieel gebruik zijn bestemd.

De ontwikkeling van commercieel bruikbare prototypes en proefprojecten valt eveneens onder experimentele ontwikkeling indien het prototype het commerciële eindproduct is en de productie ervan te duur is om alleen voor demonstratie- en validatiedoeleinden te worden gebruikt. Bij commercieel gebruik van demonstratie- of proefprojecten worden eventuele inkomsten die hieruit voortvloeien, op de in aanmerking komende kosten in mindering gebracht.

De kosten van de experimentele ontwikkeling en het testen van producten, procédés en diensten komen eveneens in aanmerking, voor zover deze niet voor industriële toepassing of commerciële exploitatie kunnen worden gebruikt of geschikt gemaakt.

Onder experimentele ontwikkeling wordt niet verstaan de routinematige of periodieke wijziging van bestaande producten, productielijnen, fabricageprocessen, diensten en andere courante activiteiten, zelfs indien deze wijzigingen verbeteringen kunnen inhouden.

- (25) Omvat een project verschillende soorten opdrachten, dan wordt elke opdracht in één van de volgende categorieën ingedeeld: fundamenteel onderzoek, industrieel onderzoek, experimentele ontwikkeling, of niet behorend tot één van deze categorieën.

3.1.4. In aanmerking komende kosten

- (26) De volgende kosten komen krachtens de regeling in aanmerking:
- (a) personeelskosten (onderzoekers, technici en ander ondersteunend personeel voor zover zij zich met het onderzoeksproject bezighouden);
 - (b) kosten van apparatuur en uitrusting voor zover en voor zolang zij voor het onderzoeksproject worden gebruikt;
 - (c) kosten van gebouwen en grond voor zover en voor zolang zij voor het onderzoeksproject worden gebruikt;
 - (d) kosten van contractonderzoek, technische kennis en octrooien die tegen marktprijzen worden verworven bij of waarvoor een licentie wordt verleend door externe bronnen, mits de transactie conform het arm's length-beginsel plaatsvond en er geen sprake is van collusie. Voorts ook kosten voor consultancy en gelijkwaardige diensten die uitsluitend voor de onderzoeksactiviteiten worden gebruikt;
 - (e) extra algemene vaste kosten die rechtstreeks uit het onderzoeksproject voortvloeien;
 - (f) andere exploitatiekosten, waaronder die voor materiaal, leveranties en dergelijke producten, die rechtstreeks uit de onderzoeksactiviteit voortvloeien.

3.1.5. *Steunintensiteiten en verhogingen*

- (27) De Nederlandse autoriteiten zullen de volgende steunintensiteiten toepassen op O&O-projecten: 100% voor fundamenteel onderzoek, 50% voor industrieel onderzoek en 25% voor experimentele ontwikkeling.
- (28) Deze plafonds mogen in de volgende gevallen worden verhoogd:
- (a) de steunintensiteit wordt verhoogd met 10 procentpunt in het geval van middelgrote ondernemingen en met 20 procentpunt in het geval van kleine ondernemingen;
 - (b) tot een maximum steunintensiteit van 80% is een verhoging met 15 procentpunt mogelijk wanneer aan minstens één van de volgende voorwaarden⁶ is voldaan: (i) het project behelst daadwerkelijke samenwerking tussen ten minste twee onderling onafhankelijke ondernemingen, (ii) er is sprake van daadwerkelijke samenwerking tussen een onderneming en een onderzoeksorganisatie, of (iii) er is sprake van daadwerkelijke ruime verspreiding van de projectresultaten in het geval van industrieel onderzoek.

3.2. Steun voor technische haalbaarheidsstudies

3.2.1. *In aanmerking komende activiteiten*

- (29) De regeling voorziet in steun voor technische haalbaarheidsstudies ter voorbereiding van activiteiten op het gebied van industrieel onderzoek of experimentele ontwikkeling.

3.2.2. *In aanmerking komende kosten en steunintensiteit*

- (30) De in aanmerking komende kosten zijn gelijk aan de studiekosten.
- (31) De steun mag de volgende intensiteiten niet overschrijden:
- (a) voor KMO's (MKB): 75% voor studies ter voorbereiding van activiteiten op het gebied van industrieel onderzoek en 50% voor studies ter voorbereiding van activiteiten op het gebied van experimentele ontwikkeling;
 - (b) voor grote ondernemingen: 65% voor studies ter voorbereiding van activiteiten op het gebied van industrieel onderzoek en 40% voor studies ter voorbereiding van activiteiten op het gebied van experimentele ontwikkeling.

3.3. Steun voor industriële-eigendomsrechten voor KMO's (MKB)

3.3.1. *In aanmerking komende activiteiten*

- (32) KMO's kunnen steun ontvangen voor de kosten verbonden aan de verkrijging en validering van octrooien en andere industriële-eigendomsrechten.

⁶ De Nederlandse autoriteiten verwijzen letterlijk en expliciet naar alle in punt 5.1.3 van de O&O&I-kaderregeling opgenomen voorwaarden.

3.3.2. *In aanmerking komende kosten en steunintensiteit*

- (33) De in aanmerking komende kosten zijn als volgt:
- (a) alle kosten die worden gemaakt vóór de verlening van het recht in het eerste rechtsgebied, met inbegrip van de kosten met betrekking tot de voorbereiding, indiening en verdere afhandeling van de aanvraag, alsmede de kosten van een hernieuwde aanvraag voordat het recht is verleend;
 - (b) vertaalkosten en andere kosten die worden gemaakt met het oog op de verkrijging of validering van het recht in andere rechtsgebieden;
 - (c) kosten ter verzekering van de geldigheid van het recht tijdens de officiële afhandeling van de aanvraag en mogelijke oppositieprocedures, zelfs indien dergelijke kosten worden gemaakt na de verlening van het recht.
- (34) De steun is mogelijk tot hetzelfde steunpeil als zou gelden ten aanzien van O&O-steun (zie punt 3.1.5 van de beschikking) van waaruit de betrokken industriële-eigendomsrechten zou hebben geresulteerd.

3.4. **Steun voor innovatieve starters**

3.4.1. *In aanmerking komende activiteiten*

- (35) Krachtens de regeling kan steun worden verleend aan innovatieve starters. Zij worden gedefinieerd als kleine ondernemingen die minder dan zes jaar bestaan op het tijdstip waarop de steun wordt toegekend, en die voldoen aan een van de volgende voorwaarden:
- de provincies en gemeenten kunnen, door middel van een door een externe deskundige uitgevoerde evaluatie, op basis van met name een businessplan, aantonen dat de begunstigde onderneming in de voorzienbare toekomst producten, diensten of procédés zal ontwikkelen die technologisch nieuw zijn of een wezenlijke verbetering inhouden ten opzichte van de *state of the art* in deze sector in de Gemeenschap, en die een risico op technologische of industriële mislukking inhouden, of
 - de O&O-uitgaven van de begunstigde onderneming bedragen ten minste 15% van haar totale exploitatiekosten in ten minste één van de drie jaren voorafgaande aan de steunverlening of, in geval van een startende onderneming zonder enige financiële voorgeschiedenis, bij de audit van haar lopende belastingjaar, gecertificeerd door een onafhankelijke accountant.

3.4.2. *In aanmerking komende kosten en steunintensiteit*

- (36) De steun bedraagt niet meer dan 1 miljoen euro (en maximaal 1,25 miljoen euro in steungebieden uit hoofde van artikel 87, lid 3, onder c), van het EG-Verdrag). De begunstigde onderneming kan deze steun slechts eenmaal ontvangen in de periode dat zij als innovatieve starter wordt beschouwd. Deze steun mag worden gecumuleerd met andere steun uit hoofde van de O&O&I-kaderregeling, met O&O&I-steun die krachtens Verordening (EG) nr. 364/2004 (of een verordening die deze verordening vervangt) is vrijgesteld en met steun die de Commissie op grond van de richtsnoeren staatssteun en risicokapitaal heeft goedgekeurd.

- (37) Andere steun dan O&O&I-steun en steun ten behoeve van risicokapitaal mag de begunstigde onderneming pas drie jaar nadat de steun voor innovatieve starters is verleend, ontvangen.

3.5. Steun voor proces- en organisatie-innovatiediensten

3.5.1. In aanmerking komende activiteiten

- (38) Steun kan krachtens de regeling worden verleend voor proces- en organisatie-innovatie indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:
- (a) organisatie-innovatie houdt steeds verband met het gebruik en de exploitatie van informatie- en communicatietechnologie (hierna ICT genoemd) om de organisatie te veranderen;
 - (b) de innovatie wordt geformuleerd als een project met een identificeerbare en gekwalificeerde projectmanager en met aantoonbare projectkosten;
 - (c) het gesteunde project resulteert in de ontwikkeling van een norm, businessmodel, methodologie of concept die systematisch kunnen worden gereproduceerd en eventueel kunnen worden gecertificeerd en geotrooieerd;
 - (d) de proces- of organisatie-innovatie is nieuw of sterk verbeterd ten opzichte van de *state of the art* in de betrokken sector in de Gemeenschap. Dat het om vernieuwing gaat, kunnen de provincies en gemeenten bijvoorbeeld aantonen op basis van een precieze beschrijving van de innovatie, door deze te vergelijken met *state of the art*-processen of –organisatietechnieken zoals die door andere ondernemingen in dezelfde bedrijfstak worden gebruikt;
 - (e) het proces- of organisatie-innovatieproject houdt een duidelijke vorm van risico in. De provincies en gemeenten kunnen het risico bijvoorbeeld aantonen op basis van de verhouding projectkosten/ondernemingsomzet, de benodigde tijd om het nieuwe proces te ontwikkelen, de van de procesinnovatie verwachte baten ten opzichte van de projectkosten, het risico op mislukking.

3.5.2. In aanmerking komende kosten en steunintensiteit

- (39) De in aanmerking komende kosten zijn dezelfde als die bij steun voor O&O-projecten, zoals genoemd in punt 26. In het geval van organisatie-innovatie betreffen de kosten voor apparatuur en uitrusting enkel de kosten voor ICT-apparatuur en -uitrusting.
- (40) De maximale steunintensiteit bedraagt 35% voor kleine ondernemingen, 25% voor middelgrote ondernemingen en 15% voor grote ondernemingen, indien deze grote ondernemingen bij de gesteunde activiteit samenwerken met KMO's (het MKB), en de samenwerkende KMO (MKB-partner) ten minste 30% van de totale in aanmerking komende kosten bedraagt.

3.6. Steun voor innovatieadvies en innovatieondersteuning

- (41) Steun voor innovatieadvies en innovatieondersteuning kan alleen verleend worden aan KMO's. De steun bedraagt maximaal 200 000 euro per onderneming over een periode van drie jaar. Indien de dienstverlener niet nationaal of Europees is gecertificeerd, dan is de steunintensiteit beperkt tot 75%. De begunstigde moet de staatssteun gebruiken

om tegen de marktprijs diensten te kopen (of indien de dienstverlener een non-profitentiteit is, tegen een prijs die de volledige kosten plus een redelijke marge weergeeft). De Nederlandse autoriteiten verbinden zich ertoe te controleren dat de volledige kosten plus een redelijke marge in overeenstemming zijn met de huidige marktprijzen.

(42) De volgende kosten komen in aanmerking:

(a) *wat innovatieadviesdiensten betreft, de kosten voor:* managementadvies; technologische bijstand; diensten inzake technologieoverdracht; opleiding; consultancy in verband met de verwerving, de bescherming en het verhandelen van intellectuele-eigendomsrechten en in verband met licentieovereenkomsten; consultancy in verband met het gebruik van normen;

(b) *wat diensten inzake innovatieondersteuning betreft, de kosten voor:* kantoorruimte; databanken; technische bibliotheken; marktonderzoek; laboratoriumgebruik; diensten in verband met kwaliteitslabels, testen en certificeren.

(43) Is de dienstverlener een non-profitentiteit, dan mag de steun worden verleend in de vorm van een verlaagde prijs – als het verschil tussen de betaalde prijs en de marktprijs (of een prijs die de volledige kosten plus een redelijke marge weergeeft). Door steun "in natura" aan KMO's te verlenen (via gereduceerde prijzen), willen de Nederlandse autoriteiten de administratieve lasten van KMO's verminderen en de problemen in verband met het kwantificeren van adviesdiensten verhelpen. De provincies en gemeenten zetten een systeem op dat transparantie garandeert met betrekking tot de volledige kosten van de verleende innovatieadviesdiensten en diensten inzake innovatieondersteuning, alsmede met betrekking tot de prijs die de begunstigde heeft betaald.

3.7. Steun voor het uitlenen van hooggekwalificeerd personeel

(44) Steun kan aan KMO's worden verleend voor het uitlenen van hooggekwalificeerd personeel dat vanuit een onderzoeksorganisatie of een grote onderneming wordt gedetacheerd. De gedetacheerde werknemers mogen geen andere werknemers vervangen, maar moeten werken in een nieuw gecreëerde functie op het gebied van O&O&I. De gedetacheerde werknemers moeten ten minste twee jaar in dienst zijn bij de onderzoeksorganisatie of de grote onderneming die de werknemers detacheert.

(45) In aanmerking komen alle personeelskosten voor het inlenen en in dienst hebben van hooggekwalificeerd personeel, met inbegrip van de kosten voor het inzetten van een wervingsbureau, alsmede een mobiliteitspremie voor de gedetacheerde werknemers. De steunintensiteit is beperkt tot 50% van de in aanmerking komende kosten, gedurende maximaal drie jaar per onderneming en per ingeleende werknemer⁷.

⁷ Deze bepaling betreft niet consultancy en advieskosten (vergoeding van door deskundigen verleende diensten, zonder dat deze deskundigen bij de onderneming in dienst zijn) als zodanig. Volgens de Nederlandse autoriteiten vallen deze immers onder steun voor innovatieadviesdiensten (zie punt 3.6 van de beschikking) of onder de vrijstellingsverordening voor KMO's (zie punt 3.12 van de beschikking).

3.8. Steun voor innovatieclusters

- (46) Innovatieclusters worden gedefinieerd als groeperingen van onafhankelijke ondernemingen (innovatieve starters, kleine, middelgrote en grote ondernemingen, maar ook onderzoeksorganisaties) die in een bepaalde sector en regio actief zijn en die tot doel hebben innovatieve activiteiten te stimuleren door het bevorderen van intensieve kruisbestuiving, het delen van faciliteiten en de uitwisseling van kennis en deskundigheid, en door daadwerkelijk bij te dragen aan technologieoverdracht, netwerking en informatieverspreiding tussen de ondernemingen binnen het cluster. Nederland streeft ernaar om een goed evenwicht tot stand te brengen tussen KMO's (het MKB) en grote ondernemingen binnen het cluster, een bepaalde kritische massa te bereiken, met name via specialisatie in een bepaald O&O&I-gebied, en rekening te houden met bestaande clusters in Nederland en op Gemeenschapsniveau.
- (47) *Investeringssteun* ten behoeve van het opzetten, uitbreiden en aansturen van innovatieclusters mag uitsluitend worden toegekend aan de rechtspersoon die de innovatiecluster exploiteert. Deze is belast met het beheer van de deelneming aan en toegang tot de panden, faciliteiten en activiteiten van het cluster. Toegang tot de panden, faciliteiten en activiteiten van het cluster mag niet beperkt zijn en de vergoedingen die voor het gebruik van de faciliteiten van het cluster en voor deelneming aan de activiteiten ervan worden gevraagd, moeten een afspiegeling zijn van de kosten daarvan.
- (48) Dergelijke steun mag worden toegekend voor de volgende faciliteiten: (a) opleidingsfaciliteiten en onderzoekcentra, (b) *open-access* onderzoeksinfrastructuur, zoals laboratoria en testfaciliteiten, (c) infrastructuur voor breedbandnetwerken.
- (49) De in aanmerking komende kosten zijn die welke betrekking hebben op investeringen in grond, gebouwen, machines en uitrusting. De maximale steunintensiteit bedraagt 15%. Zij kan evenwel met 20 procentpunten verhoogd worden voor steun aan kleine ondernemingen en met 10 procentpunt voor steun aan middelgrote ondernemingen.
- (50) *Exploitatiesteun voor het aansturen van clusters* kan aan de rechtspersoon die de innovatiecluster exploiteert, worden toegekend. Dit soort steun moet evenredig zijn en moet, in de regel, op termijn verdwijnen, zodat een prikkel wordt gegeven om de kosten betrekkelijk snel in de prijzen weer te geven.
- (51) Dergelijke steun mag worden verleend gedurende een beperkte periode van vijf jaar indien de steun degressief is. De steunintensiteit mag in het eerste jaar 100% bedragen, maar neemt daarna lineair af tot nul aan het eind van het vijfde jaar. In het geval van niet-degressieve steun is de looptijd beperkt tot vijf jaar en mag de intensiteit niet meer dan 50% van de in aanmerking komende kosten bedragen. In naar behoren gemotiveerde gevallen, en mits Nederland overtuigende bewijzen levert, mag steun voor clusteraansturing voor een langere periode, doch beperkt tot maximaal tien jaar, worden verleend⁸.

⁸ Het soort elementen dat beoordeeld zal worden om steun voor een langere periode te verlenen zijn de volgende: de technologische specialisatie van de cluster, het bestaande regionale potentieel, de bestaande onderzoekscapaciteit, het bestaan van clusters met vergelijkbare doelstellingen binnen de EU, potentiële markt volumes van de activiteiten binnen het cluster, behoefte aan langdurige exploitatiesteun voor het aansturen van clusters, toegevoegde waarde van het cluster voor de betrokken technologische specialisatie.

- (52) Subsidiabel zijn de personeels- en administratiekosten in verband met de volgende activiteiten:
- marketing van het cluster om nieuwe ondernemingen aan te trekken die aan het cluster deelnemen,
 - beheer van de *open-access*-faciliteiten van het cluster,
 - organisatie van opleidingsprogramma's, workshops en conferenties om kennisdeling en netwerking tussen de clusterleden te bevorderen.
- (53) Bij het beoordelen van investeringssteun of van steun voor het aansturen van clusters stelt de steunverlenende instantie een analyse op, waarin het volgende wordt openbaar gemaakt: de technologische specialisatie van de innovatiecluster, het bestaande regionale potentieel, de bestaande onderzoekscapaciteit, het bestaan van clusters met vergelijkbare doelstellingen binnen de Gemeenschap en potentiële markt volumes van de activiteiten binnen het cluster.

3.9. Stimulerend effect

- (54) De Nederlandse autoriteiten bevestigen dat staatssteun voor O&O&I-activiteiten een stimulerend effect moet hebben en ertoe moet leiden dat de begunstigde van de steun zijn gedrag wijzigt zodat hij zijn activiteiten op O&O&I-gebied uitbreidt (in omvang, reikwijdte, bedrag of uitvoeringssnelheid).
- (55) De Nederlandse autoriteiten bevestigen dat er geen sprake is van een stimulerend effect indien de O&O&I-activiteiten gestart zijn voordat de begunstigde bij de betrokken autoriteiten een steunaanvraag heeft ingediend.
- (56) Het stimulerend effect zal moeten aangetoond worden voor: projectsteun en haalbaarheidsstudies, wanneer de begunstigde een grote onderneming of een KMO is en het steunbedrag meer dan 7,5 miljoen euro bedraagt; steun voor proces- en organisatie-innovatie op het gebied van diensten en steun voor innovatieclusters. In de andere gevallen wordt ervan uitgegaan dat er sowieso een stimulerend effect aanwezig is. De steunverlenende autoriteiten zijn verantwoordelijk voor het analyseren en beoordelen van het stimulerende effect.
- (57) De Nederlandse autoriteiten zullen het stimulerende effect van de steun aantonen in de jaarlijkse verslagen. Zij zullen specifiek aandacht besteden aan de verruiming van de projectomvang, de uitbreiding van de reikwijdte, de verhoging van de snelheid en de stijging van de totale O&O&I-uitgaven.

3.10. Rapportage en monitoring

- (58) De Nederlandse autoriteiten hebben zich ertoe verbonden de Commissie jaarlijkse verslagen te sturen over de tenuitvoerlegging van de regeling. Hierin zal ook een korte beschrijving opgenomen zijn van de activiteiten van het cluster en de mate van succes bij het aantrekken van O&O&I-activiteiten. Voor steun die in het kader van de regeling aan grote ondernemingen wordt verleend, zal in het jaarlijks verslag worden toegelicht hoe het criterium van het stimulerende effect in acht werd genomen.
- (59) De Nederlandse autoriteiten zullen zorgen voor toegang tot de volledige tekst van de regeling; deze zal op internet bekend gemaakt worden op de website www.europadecentraal.nl.

- (60) Voorts zullen de Nederlandse autoriteiten ook de informatieformulieren verstrekken zoals vereist is krachtens punt 10.1.3 van de O&O&I-kaderregeling.
- (61) De Nederlandse autoriteiten zullen steun voor O&O-projecten die boven de volgende plafonds uitstijgen, individueel bij de Commissie aanmelden:
- (a) indien het project overwegend fundamenteel onderzoek is, 20 miljoen euro per onderneming per project/haalbaarheidsstudie;
 - (b) indien het project overwegend industrieel onderzoek is, 10 miljoen euro per onderneming per project/haalbaarheidsstudie;
 - (c) voor alle overige projecten, 7,5 miljoen euro per onderneming per project;
 - (d) voor proces- of organisatie-innovatie bij dienstverleningsactiviteiten: 5 miljoen euro per project per onderneming;
 - (e) voor innovatieclusters (per cluster): 5 miljoen euro.
- (62) Voor EUREKA-projecten wordt het plafond op tweemaal de hoogte van de bedragen voor (a), (b) en (c) vastgesteld.

3.11. De-minimissteun

- (63) Rekening houdend met Verordening nr. 1998/2006 van de Commissie van 15 december 2006 betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het Verdrag op *de-minimissteun*⁹, maakt de regeling ook *de-minimissteun* mogelijk.

3.12. Steun voor KMO's

- (64) De Nederlandse autoriteiten vermelden dat steun voor adviesdiensten vrijgesteld kan worden krachtens Verordening nr. 70/2001 van de Commissie van 12 januari 2001 betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-Verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote ondernemingen¹⁰ ("Commissieverordening nr. 70/2001"). De steunintensiteit is beperkt tot 50% en dekt de kosten van de door externe adviseurs verleende diensten. De betrokken diensten mogen niet van permanente of periodieke aard zijn, noch tot de gewone bedrijfsuitgaven van de onderneming behoren.

4. BEOORDELING VAN DE MAATREGEL

4.1. De vraag of er sprake is van staatssteun

- (65) De te beoordelen maatregel behelst staatsmiddelen, aangezien hij door de begroting van de staat zal worden gefinancierd. De maatregel is selectief; hij komt immers ten goede aan een beperkt aantal ondernemingen, die dankzij deze steun een voordeel ontvangen. Ten slotte zal deze maatregel ook het handelsverkeer beïnvloeden, daar deze ondernemingen in het intracommunautaire handelsverkeer actief zijn of kunnen

⁹ PB L 379 van 28.12.2006, blz. 5.

¹⁰ PB L 10 van 13.1.2001, blz. 33.

zijn. Derhalve voldoet de regeling aan de voorwaarden van artikel 87, lid 1, van het EG-Verdrag voor zover er steun aan ondernemingen wordt verleend.

- (66) Wat overheidsfinanciering van door onderzoeksorganisaties verrichte O&O&I-activiteiten betreft, wordt in punt 3.1 van de O&O&I-kaderregeling bepaald dat deze als staatssteun wordt beschouwd indien aan alle voorwaarden van artikel 87, lid 1, van het EG-Verdrag is voldaan. Een doorslaggevend element daarbij is de vraag of de onderzoeksorganisatie een economische activiteit uitoefent.
- (67) Indien een onderzoeksorganisatie zowel economische als niet-economische activiteiten uitoefent, bevestigen de Nederlandse autoriteiten dat, teneinde kruissubsidiëring te vermijden, de overheidsfinanciering van de niet-economische activiteiten niet onder de toepassing van artikel 87, lid 1, van het EG-Verdrag valt, indien de beide soorten activiteiten en de kosten en financiering ervan duidelijk kunnen worden onderscheiden.
- (68) Wanneer onderzoeksorganisaties of andere non-profit-innovatie-intermediairs economische activiteiten verrichten, dient zulks tegen normale marktvoorwaarden plaats te vinden. In dergelijke gevallen zullen de Nederlandse autoriteiten overheidsfinanciering voor dit soort economische activiteiten over het algemeen als staatssteun beschouwen. Indien de onderzoeksorganisatie of de non-profit-innovatie-intermediair echter kan aantonen dat alle middelen die deze van de staat ontvangt, zijn bedoeld om bepaalde diensten te leveren die aan de uiteindelijke ontvanger worden doorgegeven en indien daarmee aan de intermediair geen voordeel wordt verleend, kan het zo zijn dat de intermediaire organisatie geen staatssteun ontvangt.
- (69) Indien een onderzoeksorganisatie een project namens een onderneming uitvoert, bevestigen de Nederlandse autoriteiten dat, overeenkomstig punt 3.2.1 van de O&O&I-kaderregeling, via de onderzoeksorganisatie geen staatssteun aan de onderneming wordt verleend indien ten minste aan één van de volgende voorwaarden is voldaan:
- (a) de onderzoeksorganisatie levert de dienst tegen de marktprijs; of
 - (b) indien er geen marktprijs is: de onderzoeksorganisatie levert haar dienst tegen een prijs die de volledige kosten dekt en daarenboven een redelijke winstmarge omvat.
- (70) Wanneer samenwerkingsprojecten gezamenlijk door ondernemingen en onderzoeksorganisaties worden uitgevoerd, bevestigen de Nederlandse autoriteiten dat ervan uitgegaan zal worden dat er via de onderzoeksorganisatie geen indirecte staatssteun aan de industriële partner wordt verleend indien aan één van de volgende voorwaarden is voldaan:
- (a) de deelnemende ondernemingen dragen de volledige kosten van het project;
 - (b) de resultaten waaraan geen intellectuele-eigendomsrechten kunnen worden ontleend, mogen ruim worden verspreid en eventuele intellectuele-eigendomsrechten op de O&O&I-resultaten die uit de activiteiten van de onderzoeksorganisatie voortvloeien, worden volledig aan de onderzoeksorganisatie toegekend;

- (c) de onderzoeksorganisatie ontvangt van de deelnemende ondernemingen een vergoeding die overeenstemt met de marktprijs voor de intellectuele-eigendomsrechten die voortvloeien uit de door de onderzoeksorganisatie in het kader van het project uitgevoerde activiteit en die worden overgedragen aan de deelnemende ondernemingen. Eventuele bijdragen van de deelnemende ondernemingen in de kosten van de onderzoeksorganisatie worden op deze compensatie in mindering gebracht;
- (d) indien geen van deze voorwaarden is vervuld, kunnen de Nederlandse autoriteiten tot een individuele beoordeling van het samenwerkingsproject overgaan. Voorts is er mogelijk geen sprake van staatssteun wanneer de beoordeling van de contractuele overeenkomst tussen de partners tot de conclusie leidt dat eventuele intellectuele-eigendomsrechten op de O&O&I-resultaten en de toegangsrechten tot de resultaten aan de verschillende partners in het samenwerkingsverband zijn toegewezen en daarbij op passende wijze rekening is gehouden met hun respectieve belangen, werkpakketten en financiële en andere bijdragen aan het project.
- (71) Indien aan geen van de bovenvermelde voorwaarden is voldaan, zullen de Nederlandse autoriteiten het volledige bedrag van de bijdrage van de onderzoeksorganisatie aan het project als steun aan ondernemingen beschouwen, overeenkomstig punt 3.2.2 van de O&O&I-kaderregeling.

4.2. Rechtmatigheid

- (72) Door deze maatregel vóór de tenuitvoerlegging ervan aan te melden, hebben de Nederlandse autoriteiten voldaan aan hun verplichtingen krachtens artikel 88, lid 3, van het EG-Verdrag.

4.3. Verenigbaarheid

- (73) De Commissie heeft de verenigbaarheid van de in de punten 3.1 tot en met 3.8 van de beschikking beschreven steunmaatregelen op basis van de O&O&I-kaderregeling beoordeeld en de in punt 3.12 van de beschikking beschreven steunmaatregel op basis van Verordening nr. 70/2001 van de Commissie beoordeeld. De aangemelde regeling voldoet aan alle noodzakelijke voorwaarden van Verordening nr. 70/2001 van de Commissie en van de O&O&I-kaderregeling. Met name werd het volgende geconstateerd:

- (a) Wat de in aanmerking komende activiteiten, kosten, steunintensiteit en verhogingen betreft:
- de steun voor O&O-projecten voldoet aan de in punt 5.1 van de O&O&I-kaderregeling uiteengezette voorwaarden;
 - de steun voor technische haalbaarheidsstudies voldoet aan de in punt 5.2 van de O&O&I-kaderregeling uiteengezette voorwaarden;
 - de steun voor de kosten voor industriële-eigendomsrechten voor KMO's voldoet aan de in punt 5.3 van de O&O&I-kaderregeling uiteengezette voorwaarden;
 - de steun voor innovatieve starters voldoet aan de in punt 5.4 van de O&O&I-kaderregeling uiteengezette voorwaarden;

- de steun voor proces- en organisatie-innovatiediensten voldoet aan de in punt 5.5 van de O&O&I-kaderregeling uiteengezette voorwaarden;
- de steun voor innovatieadvies en innovatieondersteuning voldoet aan de in punt 5.6 van de O&O&I-kaderregeling uiteengezette voorwaarden;
- de steun voor het uitlenen van hooggekwalificeerd personeel voldoet aan de in punt 5.7 van de O&O&I-kaderregeling uiteengezette voorwaarden;
- de steun voor innovatieclusters voldoet aan de in punt 5.8 van de O&O&I-kaderregeling uiteengezette voorwaarden.

(b) De Nederlandse autoriteiten zien erop toe dat de verleende steun een stimulerend effect heeft op het gedrag van de begunstigden, op basis van de in punt 6 van de O&O&I-kaderregeling genoemde indicatoren voor steun voor grote ondernemingen, steun voor KMO's die 7,5 miljoen euro overschrijdt, steun voor proces- en organisatie-innovatiediensten en steun voor innovatieclusters.

(c) De Nederlandse autoriteiten zien erop toe dat de in punt 7.1 vermelde voorwaarden betreffende de individuele aanmelding van projecten boven een bepaald plafond worden nageleefd.

(d) De Nederlandse autoriteiten zijn voornemens ervoor te zorgen dat in geval van cumulering met andere steun wordt voldaan aan de in punt 8 van de O&O&I-kaderregeling vermelde voorwaarden.

(e) De Nederlandse autoriteiten zien erop toe dat de in punt 10 vermelde voorwaarden betreffende rapportage en transparantie van de regeling worden nageleefd.

(74) Op basis van bovenstaande overwegingen kan de Commissie concluderen dat de aangemelde regeling aan alle in de O&O&I-kaderregeling vermelde voorwaarden voor verenigbaarheid voldoet.

5. CONCLUSIE

(75) De Commissie is dan ook van oordeel dat de steunmaatregel verenigbaar is met het EG-Verdrag op grond van artikel 87, lid 3, onder c).

(76) De Commissie herinnert de Nederlandse autoriteiten eraan dat alle voornemens om deze steunregeling aan te passen of te wijzigen, bij de Commissie moeten worden aangemeld.

Ingeval deze brief vertrouwelijke gegevens mocht bevatten die niet mogen worden bekendgemaakt, wordt u verzocht de Commissie daarvan binnen vijftien werkdagen vanaf de ontvangst van dit schrijven in kennis te stellen. Ontvangt de Commissie binnen de vastgestelde termijn geen met redenen omkleed verzoek, dan neemt zij aan dat u instemt met mededeling aan derden en bekendmaking van de volledige tekst van dit schrijven in de authentieke taal op internet:

http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/index.htm

Dit verzoek dient bij aangetekend schrijven of per faxbericht te worden gericht aan:

Europese Commissie
Directoraat-generaal Concurrentie
Directoraat Staatssteun
Griffie Staatssteun
B – 1049 Brussel
Fax nr.: +32 2 296 12 42

Hoogachtend,

Voor de Commissie

Neelie KROES
Lid van de Commissie